

VALERICA SPORIŞ

Lucian Blaga University of Sibiu, Romania

valerica.sporis@ulbsibiu.ro

DOI:10.2478/clb-2023-0003

INDECIZIE LINGVISTICĂ... LA SUPERLATIV

Linguistic Indecision. The Case Study of the SUPERlative

Abstract: This research paper aims to identify and explain the ways in which the superlative comprising the prefixoid *super-* is spelled in current sports journalese. The absolute superlative renders the highest intensity of a quality, it has a non-comparative character ([+Intensity], [–Comparison]) and an increased productivity. I opted for the analysis of the language used in sports journalese, as this field is characterised by competition. In order to attract the readers' attention, the journalists have the tendency to exaggerate and to this end they use intensifiers excessively. One of the ideas I started from in my research was to identify which terms, structures, pronunciations can or cannot be considered as deviations from the norm/mistakes. I will pay heed to the norms in force, as well as to the incontestable deviations from those norms. For this research I analysed contexts which comprise *super* as a prefixoid – an element which is used in the formation of a new word separated from the main word by a hyphen or linked to the main word, on the one hand, and *super* as a separate word, on the other hand. The analysis is based on a corpus which comprises articles containing words or structures with the element *super*. The articles in the corpus were retrieved from the website www.sport.ro and they were published in the period January 1st - July 31st 2023. In this research I analysed the degree to which the rule regarding the spelling of compounds comprising prefixoids is respected in current sports journalese or whether there is a tendency of formal (semi-) autonomy of *super* as a means of expressing the absolute superlative. In order to obtain a clear picture of the linguistic phenomenon under scrutiny in this article I combined both modern and traditional methods of research.

Keywords: superlative, prefixoids, word formation, journalese, linguistic dynamics.

1. Introducere

Studiul de față reliefează raportul dintre normele literare în vigoare și uzul lingvistic actual. Scopul este de a identifica, a excerpta, a inventaria și a explica ortografierea, frecvența și tendințele utilizării formelor compuse cu unul dintre prefixoidele la modă, în contextul limbii române contemporane. Tema generală este *Superlativul absolut în limbajul sportiv actual*, cu limitare la modalitățile de scriere a cuvintelor/grupurilor de cuvinte care conțin formantul **super**. Am optat pentru limbajul sportiv, întrucât în acest domeniu, fiind vorba despre competiție, tendința jurnaliștilor este spre exagerare, astfel că, pentru a capta atenția publicului larg, aceștia fac abuz de intensificatori care însoțesc anumite clase de cuvinte.

Una dintre ideile de la care am pornit în demersul științific este dificultatea de a stabili uneori ce termen, structură sau pronunție se încadrează, strict sau nu, la *abateri/greșeli*. Înșiși autorii *Dicționarului ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române (DOOM₃)*¹ insistă asupra realității că există abateri... și abateri, unele grave (de evitat), altele tolerante. Contextul este, în general, strâns legat de dicotomia *corect ≠ greșit*. În multe situații se acceptă două modalități de scriere (de exemplu: *mass-media/mass-medie* pentru N-Ac, *mass-mediiei/mass-media* pentru G-D, articulat enclitic). Prin urmare, vom acorda cea mai mare atenție normelor literare actuale și abaterilor care nu pot fi tolerate.

2. Cadrul teoretic

Fundamentul teoretic principal îl constituie dicționarele limbii române: *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, *Dicționarul explicativ al limbii române* și *Dicționarul limbii române*², elaborate de membrii Institutelor de Filologie Română și de Lingvistică ale Academiei Române.

În acord cu Art. 83 din Decizia Nr. 220/24 februarie 2011 privind Codul de reglementare a conținutului audiovizual, care stipulează:

1. „Principii generale”, în *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, ediția a III-a revăzută și adăugită [**DOOM₃**] (București: Univers Enciclopedic Gold, 2021), 38.

2. *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* – ediția a III-a revăzută și adăugită [**DOOM₃**] (București: Univers Enciclopedic Gold, 2021); ediția a II-a revăzută și adăugită [**DOOM₂**] (București: Univers Enciclopedic, 2005); ediția I [**DOOM₁**] (București: Editura Academiei RSR, 1982). *Dicționarul explicativ al limbii române* – ediția a II-a revăzută și adăugită [**DEX₂**] (București: Univers Enciclopedic Gold, 2016); ediția a II-a [**DEX₂**] (București: Univers Enciclopedic, 1996); ediția I [**DEX₁**] (București: Editura Academiei RSR, 1975). *Dicționarul limbii române*, ediția anastatică [**DLR**] (București: Editura Academiei Române, 2010).

„Furnizorii de servicii media audiovizuale au obligația de a asigura respectarea normelor ortografice, ortoepice și morfologice ale limbii române, stabilite de Academia Română.”³, limbajul jurnalistic (alături de limbajele: tehnico-științific, juridic-administrativ, colocvial-oficial) ar trebui să respecte normele literare în vigoare. În consecință, analiza lingvistică din perspectivă normativă, care face obiectul cercetării de față, se va realiza pornind de la această prevedere.

2.1. Categoria intensității în limba română

Categoria comparației și intensității a declanșat, de-a lungul timpului, multe discuții controversate (privind denumirea și sistemul valorilor graduale)⁴. Ion Heliade Rădulescu, de pildă, era de părere că superlativul absolut („de sine”) nu exprimă rezultatul unei comparații, ci intensitatea maximă a unei însușiri, arătând „covârșire”, disociind superlativul „de sine” (absolut) de superlativul relativ, precum și comparativul de superioritate („crescând”) de comparativul de inferioritate („descrescând”)⁵. Gramatica tradițională include intensitatea în categoria comparației, în timp ce alți gramaticieni fie au în vedere o categorie mixtă (comparație și intensitate), fie o prezentare distinctă. În GALR se discută generic despre „categoria intensității”, „gradele de intensitate”⁶.

În limba română sistemul comparației și al intensității are o configurație bogată, implicit gradul **superlativ** cunoaște o varietate de forme de exprimare. **Superlativul absolut** redă intensitatea de-săvârșită a însușirii, iar în ceea ce privește caracteristicile acestuia, remarcăm caracterul noncomparativ ([+Intensitate], [-Comparație]) și productivitatea sporită (poate fi exprimat prin diverse mijloace sintactice sau analitice, semul-etalon fiind foarte). Gramaticile limbii române prezintă întregul inventar al modalităților de redare a acestui grad, distingând două mari categorii:

3. Decizia Nr. 220/24 februarie 2011 privind Codul de reglementare a conținutului audiovizual, <https://www.cna.ro/DECIZIE-Nr-220-din-24-februarie.html>, accesat în 01.09.2023.

4. Valerica Sporiș, „Categoriile gramaticale specifice adjectivului: comparația și intensitatea”, în *Adjectivul în limba română. Studiu gramatical și semantic* (Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2013), 80-101.

5. Ion Heliade Rădulescu, *Gramatică românească* (1828), ediție și studiu de Valeria Guțu Romalo (București: Editura Eminescu, 1980), 135.

6. *Gramatica limbii române*, vol. I [GALR] (București: Editura Academiei Române, 2005), 141, 154.

- a. *superlativul absolut de inferioritate/gradul intensității minime*^{7/}
superlativul [n.n. absolut] negativ^{8/};
b. *superlativul absolut de superioritate/gradul intensității maxi-*
me^{9/}*superlativul [n.n. absolut] pozitiv*^{10/}.

Din punct de vedere gramatical, categoria intensității prototipice (adjective calificative, adverbe de mod), ilustrează procesul de intensificare graduală a însușirii obiectelor sau a acțiunilor, ca urmare a disponibilităților semantico-structurale de a se manifesta în grade diferite. În tendințe există clasa substantivelor cu formă și sens de superlativ absolut, în ciuda faptului că aceasta nu se declină în funcție de categoria comparației și intensității. Este vorba, de fapt, despre un transfer la nivel semantic, astfel că substantivele preiau semele de intensitate ale determinantului adjectival. La alte clase lexico-gramaticale superlativul absolut apare rar (la verb, de exemplu, are sens specializat) sau accidental. Acest fenomen de expansiune lexicală este posibil datorită faptului că multe dintre mijloacele de redare a categoriei comparației și intensității, mai ales a hipercomparativului și a superlativului absolut, au valențe stilistice, iar *stil* înseamnă și inovație.

Unul dintre procedeele de exprimare a superlativului absolut în limba română este **compunerea tematică/savantă** (cu ajutorul afixoidelor). Pentru realizarea studiului de față am avut în atenție numeroase contexte în care apare *super*, în calitate, pe de o parte, de element de compunere prin sudură/contopire (unit cu baza lexicală) și prin alăturare (despărțit prin cratimă de baza lexicală), iar pe de altă parte, de cuvânt de sine stătător.

Superlativul absolut este întâlnit frecvent în limbajul familiar și în mass-media românească de actualitate, fapt determinat de nevoia de exprimare liberă, spontană a afectivității, de funcțiile limbajului jurnalistic (informare, persuasiune, incitare a curiozității, manipulare, divertisment etc.) și de nevoia stringentă de menținere în topul audienței. Prefixele și elementele de compunere neologice superlative apar frecvent în știri de senzație, dar și în reclame, sloganuri sau anunțuri de mică publicitate. Multe prefixoide au circulație internațională: *hyper-/hyper-*, *mega-*, *retro-*, *super-*, *supra-* etc.

7. Iorgu Iordan și Vladimir Robu, *Limba română contemporană* (București: Editura Didactică și Pedagogică, 1978), 407.

8. Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române* (Iași: Polirom, 1997), 91.

9. Iordan și Robu, *Limba română contemporană*, 407.

10. Irimia, *Gramatica limbii române*, 91.

2.2. Dilema ortografică: *super-* vs *super*

În lucrările de specialitate remarcăm pendularea terminologică între afixe (*prefix, suffix, infix*) și pseudoafixe/afixoide (*prefixoid, suffixoid*), între derivare și compunere. Elementele de compunere savantă (prefixoide, suffixoide) se aseamănă cu prefixele și sufixele: se leagă (structural) de cuvântul de bază/temă/radical, au seme comune, însă sensul celor din urmă este mai dezvoltat, cu tendință spre (semi)autonomie. În scris deci, afixele și afixoidele au, în general, același comportament. Prefixoidele sunt „cuvinte cu sens independent în limba de origine (adesea latina sau greaca), împrumutate în română mai ales prin intermediul altor limbi romanice, și care și-au slăbit sensul și au ajuns să nu mai fie folosite independent”¹¹. Altfel spus, prefixoidul sau „pseudoprefixul” este un „element formativ asemănător cu prefixele recente, care, așezat înaintea morfemului independent sau a rădăcinii, dă naștere unor cuvinte noi prin schimbarea sensului lexical”¹².

În demersul nostru științific vom utiliza termenii *prefixoid* și *suffixoid*, definiți ca formați neologici sau ca elemente de compunere tematică (nu ne vom referi la afixoidele vechi), vom considera particula *super* ca făcând parte din categoria prefixoidelor („este un element de compunere (*prefixoid*) care, utilizat frecvent, a ajuns să funcționeze ca adjectiv invariabil în limba de azi”¹³), iar ca procedeu, vom opta pentru compunere. Fenomenul compunerii tematice este de natură lexical-semantică, însă cu repercusiuni în planurile: ortografic, morfologic, sintactic și stilistic, mai ales atunci când se optează pentru variante diferite de scriere.

2.2.1. Etimon

În latină *super* este un cuvânt independent, autonom. În limba română actuală își păstrează autonomia formală și semantică, însă la scară redusă, observându-se și tendința de a câștiga autonomie sintactică.

În *DEX*₁ și în *DEX*₂ este înregistrată doar forma **super-** (<fr. *super-* <lat. *super*): „Element de compunere care înseamnă «peste», «deasupra», «foarte» și care servește la formarea unor substantive, a unor adjective și a unor verbe”¹⁴.

*DEX*₂ păstrează forma din *DEX*₂: **super-** (<fr. *super-* <lat. *super*), cu definiția modificată foarte puțin: „Element de compunere însemnând «peste», «deasupra», «foarte», care servește la formarea unor

11. Dicționar de interpretări gramaticale. Cuvinte mici, dificultăți mari (București: Univers Enciclopedic Gold, 2020), 506-507.

12. Dicționar de științe ale limbii (București: Nemira, 2005), 401.

13. Dicționar de interpretări gramaticale. Cuvinte mici, dificultăți mari, 506.

14. *DEX*₁, 913; *DEX*₂, 1042.

substantive, a unor adjective și a unor verbe”, căreia i se adaugă varianta autonomă: **super** (<fr. super); adj. invar., adv. (fam.): „Extraordinar, formidabil, excelent”¹⁵.

În DLR *super-* are următoarea definiție: „Element de compunere care înseamnă «deasupra», «peste» sau «foarte», «extrem de...», «excesiv» ori «mai presus de...» și care servește la formarea unor substantive (...)”¹⁶.

DOOM₂ și DOOM₃ înregistrează cuvântul autonom *super*, utilizat (în limbajul familiar), ca adjectiv invariabil sau ca adverb, în DOOM₃ exemplificându-se și două contexte în care el apare **după** un substantiv (condiții ~) sau **după** un verb (a se comporta ~)¹⁷. În DOOM₁ nu apare ca articol/cuvânt-titlu distinct.

2.2.2. Variante (orto)grafice

Super este una dintre mărcile de exprimare a gradului intensității maxime, care formează termeni noi, atașându-se unor cuvinte-suport (adjective, substantive, adverbe și, mai rar, alte clase lexico-gramaticale sau abrevieri). În contextele în care *super* se află în antepoziție, norma impune unirea lui cu baza lexicală (ex. *superintelligent*, *superexpediție*, a *superviza*). Autorii GALR consideră că astfel de cuvinte „nu sunt însă forme de superlativ ale cuvântului de bază, ci reprezintă cuvinte noi, a căror semnificație cuprinde trăsătura «superlativ»”¹⁸.

Unele cuvinte formate cu *super-* s-au creat pe teren lingvistic românesc, altele au fost calchiate (după diverse modele străine), altele sunt împrumuturi gata formate (din alte limbi moderne: franceză, germană sau engleză). Formantul lexical *super-* are deci circulație internațională, uneori intrând în relație de sinonimie cu *supra-* (ex. *supraarbitru*). Deși în prezent sunt utilizați extrem de mulți termeni care conțin acest prefixoid, relativ puține cuvinte formate cu *super-* apar în ultimul DEX (2016). Practic, orice bază lexicală (adjectivală, substantivală, verbală și, mai rar, adverbială) care primește semul [+Intensitate] poate accepta formantul *super-*, facilitând creativitatea lingvistică. În limba română actuală se creează și se utilizează din ce în ce mai multe substantive cu sens superlativ. *Super-* este una dintre particulele care, „fără a schimba semnificația obișnuită a numelui la care se adaugă, o completează prin adjoncție semică”¹⁹, adică prin caracterul intensiv. Semele superlative

15. DEX₂, 1184.

16. DLR, 2013.

17. DOOM₂, 763; DOOM₃, 1027.

18. GALR, I, 164.

19. Raluca Ionescu, „Valori superlative ale prefixoidelor în limba română actuală – utilizări cu baze substantivale”, în *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, vol. II

ale prefixoidului *super-* se pot transfera substantivului căruia i se atașează²⁰: *supermașină, superspectacol, superstar*.

Forma etimologică (autonomă lexical-semantic, morfologic și sintactic) se impune astăzi în contexte lingvistice în care aceasta se află în postpoziție (ca determinant invariabil – adjectival: un individ **super**, o rochie **super**, un rezultat **super** și, mai rar, adverbial: a juca **super**). Acest tip de structuri au apărut în limbajul familiar, pătrunzând apoi în limbajul comun și în cel publicistic.

În dinamica limbii, ne-am fi așteptat să fi existat o etapă intermediară, recunoscută ca normă, în care particula *super* să aibă semiautonomie. În dicționarele limbii române nu găsim însă nicio structură de acest gen (scrisă cu cratimă), în ciuda faptului că astfel de forme apar, și nu izolat, în exprimarea scrisă actuală, inclusiv în cea jurnalistică.

Având în vedere faptul că în ultimul DEX²¹ al limbii române există două articole pentru *super*, unul în care este definit ca element de compunere și altul în care este considerat adjectiv sau adverb, se impune o atenție sporită în vederea scrierii corecte. Cei care aleg să scrie, de exemplu, ***super** *intelligent*, probabil asociază termenul *super* cu adverbul *foarte*, acordându-i un comportament adverbial, cu rol de morfem de redare a superlativului absolut. Prin detașarea sa de cuvântul-suport, își asumă, astfel, singur ideea de superlativ. În cazul structurii ***o super** *carte*, vorbitorul se poate gândi la un superlativ adjectival „prescurtat” sau eliptic: o *carte superinteresantă*. În cazul lexemului *supercarte*, sensul de superlativ, specific adjectivului, se transferă nominalului. Variantele grafice: ***super** *intelligent*, ***o super** *carte* sunt mai expresive, sunt concise, atrăgând atenția ușor.

3. Cadrul metodologic și corpusul

În realizarea studiului de față, în funcție de algoritmul de lucru, am aplicat:

- metoda căutării ghidate/direcționate (cu ajutorul motorului de căutare **Google**) – pentru selectarea corpusului;
- metoda corpusului și a prelucrării automate (aplicația **AntConc**, versiunea 4.2.2²²) – pentru excerptarea și inventarierea cuvintelor/structurilor care conțin lexemul/formantul *super*;

(București: Editura Universității din București, 2003), 152.

20. Ibid., 152.

21. DEX₂, 1184.

22. L. Anthony. AntConc (Version 4.2.2) [Computer Software] (Tokyo, Japan: Waseda University, 2023). **AntConc** este o aplicație care permite mai multe operații: listarea cuvintelor/grupurilor de cuvinte/colocațiilor în ordine alfabetică sau după frecvența de apariție, identificarea nr. de tokenuri, extragerea cuvintelor-cheie din context (KWIC), a grupurilor de cuvinte (N-gram), a colocațiilor, realizarea concordanțelor dintr-un fișier în format text etc.

- metoda grafică (Microsoft Excel) – pentru crearea diagramelor circulare (repartiția statistică a materialului lingvistic extras);
- analiza lingvistică – pentru interpretarea rezultatelor.

Astfel, am recurs la îmbinarea metodelor și a instrumentelor pentru a obține o imagine cât mai clară asupra fenomenului lingvistic cercetat.

Pentru a realiza un studiu de actualitate, am creat un corpus din **220** de articole sportive ce conțin cuvinte/structuri care includ particula *super*, apărute pe site-ul **www.sport.ro®**, în perioada **1 ianuarie - 31 iulie 2023**, păstrând grafia sursei. Am exclus articolele de publicitate (marcate cu *P* sau încadrate la rubrica *Advertoriale*). Am optat pentru limbajul jurnalistic datorită calităților sale de „seismograf al tuturor schimbărilor și tendințelor din limbă”²³, de factor ancorat în realitatea imediată, care favorizează creativitatea lexicală, dar și datorită capacității „mass-media de difuzare și impunere în uzul comun a unor inovații lexico-semantice”²⁴. Am ales varianta **online** deoarece materialul informativ este mult mai bogat decât în presa tradițională (pe suport de hârtie), conținutul este permanent actualizat, fiind mult mai accesibil publicului larg. Colectarea articolelor s-a constituit într-un demers fastidios, întrucât motorul de căutare al site-ului sportiv nu este eficient, neidentificând, la o simplă căutare, toate cuvintele și structurile care includ particula *super*.

În cadrul cercetării, am urmărit dacă regula privind scrierea compuselor cu prefixoide (procedeul compunerii prin contopire sau sudură) se respectă în limbajul jurnalistic actual sau există tendința de semiautonomie sau de autonomie formală a lui *super*, ca mijloc de exprimare a intensității.

Pentru cuvinte și formații neincluse în *DOOM*₃, autorii acestuia recomandă, ca principiu general, **analogia** cu termenii similari înregistrați²⁵, fapt de care am ținut și noi seama în propria cercetare, întrucât lista de cuvinte compuse/structuri care conțin *super*, excerptată de noi, este bogată și variată. Pentru compusele împrumutate neadaptate se impune păstrarea formei din limba de origine.

4. Studiu de caz - Limbajul jurnalistic

4.1. Premise și obiective

În limbajul cotidian, dar și în cel jurnalistic, am constatat că se manifestă nesiguranță în ceea ce privește ortografierea unor compuse „superlative”, înțelegerea relației dintre structura și sensul acestora. Indecizia

23. Adriana Stoichitoiu Ichim, *Creativitate lexicală în româna actuală* (București: Editura Universității din București, 2006), 12.

24. Ibid., 12.

25. *DOOM*₃, 39 (notă subsol 4).

privind scrierea poate avea drept cauză neînțelegerea distincției între prefix, prefixoid și cuvânt de sine stătător sau denotă faptul că structurile respective fie sunt simțite de vorbitor ca inedite, fie ca elemente „străine” (împrumutate din alte limbi).²⁶ Deși ideea de superioritate/intensificare/amplificare este transmisă, (orto)grafia este totuși instabilă.

Atunci când se scriu cuvinte compuse este indicat să se țină seama de o serie de factori²⁷:

- **gradul de sudură formală și de unitate semantică;**
- apartenența componentelor și a cuvintelor compuse la diferite clase lexico-gramaticale;
- flexiunea, articularea, relațiile sintactice;
- natura componentelor;
- vechimea cuvintelor;
- tradiția;
- anumite criterii stilistice (în contexte speciale).

Regula generală din limba română prevede ca derivatele formate cu prefixe și/sau sufixe, precum și compusele formate cu prefixoide și/sau sufixoide să se scrie fără blanc între componente, adică într-un cuvânt. Separat se scriu compusele prin alăturare fără cratimă și îmbinările/grupurile relativ stabile de cuvinte. Varianta scrierii cu cratimă se aplică doar anumitor categorii de cuvinte compuse.

Deși *super-* este un formant lexical la modă, utilizat astăzi frecvent de tineri (clișeu, automatism, termen „cool”)²⁸, din dicționarele limbii noastre lipsesc formațiile uzuale recente. În dicționare nu apar compuse cu *super* scrise cu cratimă, deși în limbajul sportiv actual, și nu numai, regăsim suficiente structuri de acest gen. Opțiunea pentru adăugarea cratimei poate avea însă justificare pragmatică sau stilistică, redând, de la caz la caz, un sens special (ex. *super-Dinamo®*), o formă împrumutată, abreviată sau inedită (ex. *super-ok/super-OK*) sau evitând o formă inestetică din punct de vedere grafic (ex. *super-realizare, super-realizat*).

26. Adriana Stoichițoiu Ichim observa aceste cauze, analizând un alt prefixoid „la modă” – *mega-* (*Creativitate lexicală în româna actuală*, 95-118). A se vedea, pentru o analiză pe un corpus format din subtitrările desenelor animate, și Monica Borș, „What’s New, Scooby Doo? Observații asupra dinamicii lexicului și structurii gramaticale românești în subtitrarea desenelor animate”, *Revista Transilvania*, nr. 11-12 (2021): 128-131.

27. A se vedea și DOOM₃, 126.

28. Melitta Szathmary, „The superlative and the *super-superlative* in the language of the Romanian youth”, *Analele Universității din Craiova. Seria Științe filologice. Lingvistică*, nr. 1-2 (Craiova: Universitaria, 2011): 250-251.

4.2. Conținutul cercetării și interpretarea rezultatelor

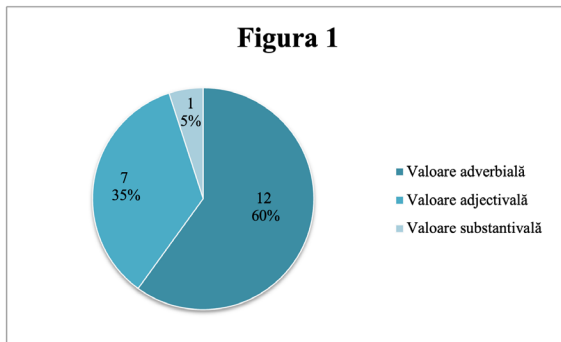
Pentru cercetare am selectat trei clase de cuvinte care se pot forma cu *super-* și se găsesc în corpusul gazetăresc selectat: substantive (comune, proprii), adjective și adverbe. Indiferent de forma în care apar cuvintele în publicația sportivă, pentru sistematizare, vom nota forma-tip: N-Ac, singular, nearticulat pentru substantive (ex. *superofertă*); N-Ac, singular, masculin pentru adjective (ex. *supertalentat*).

În etapa inventarierii lexicale, am constatat că *super* apare fie individual, fie sub diferite forme sau în diverse combinații.

A. Autonomie totală

În poziție independentă, cu autonomie din toate punctele de vedere (lexical-semantică, morfologică și sintactică), *super* apare de 20 de ori (**Figura 1**), cu următoarele valori morfologice:

- 12 ocurențe, 60% – valoare adverbială;
- 7 ocurențe, 35% – valoare adjectivală;
- 1 ocurență, 5% – valoare substantivală (substantiv în metalimbaj).

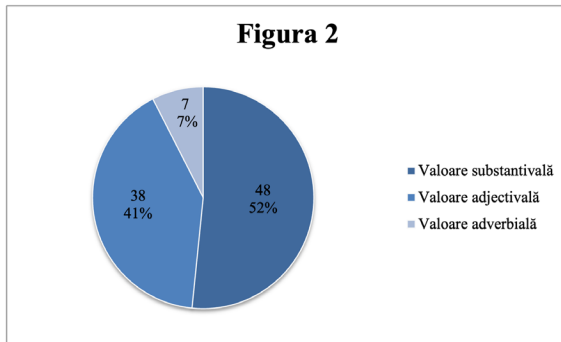

B. Autonomie parțială (aparentă)

1. În corpusul creat și utilizat pentru cercetarea de față, *super* apare izolat de cuvântul-suport de 93 de ori, însă din punct de vedere semantic, noi considerăm că nu este autonom și ar trebui să se comporte ca un element de compunere tematică, scrierea fiind, în aceste contexte, greșită. Posibile justificări ale acestei opțiuni le-am notat la pct. 2.2. Variante (orto)grafice.

Dacă luăm în considerare grupurile formate din *super* și baza lexicală, distribuția din punct de vedere morfologic arată astfel (**Figura 2**):

- 48 ocurențe, 52% – valoare substantivală;
- 38 ocurențe, 41% – valoare adjectivală;
- 7 ocurențe, 7% – valoare adverbială.

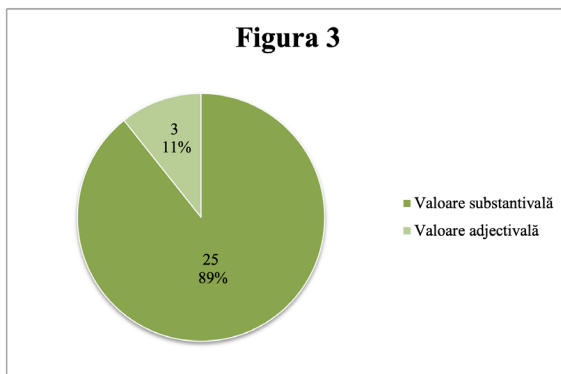

Formația *super ok* (11 ocurențe) are un statut special, cuprinzând o abreviere împrumutată din limba engleză. În acest caz, pledăm pentru varianta corectă *super-ok*²⁹.

De 4 ori apare structura juxtapusă, cu dublu prefixoid: *super, super pregătit* (de 2 ori); *super, super greu*; *super, super violentă*. Dublarea prefixoidului accentuează caracterul intensiv al însușirii. Supraprefixatele cu același termen (multe cu sens de superlativ) urmează o altă regulă, care prevede atât folosirea cratimei, cât și procedul sudurii lexicale: *super-superpregătit*.

2. Varianta în care formantul *super* este despărțit prin cratimă de cuvântul de bază înregistrează 28 de ocurențe (Figura 3), având următoarele valori morfologice:

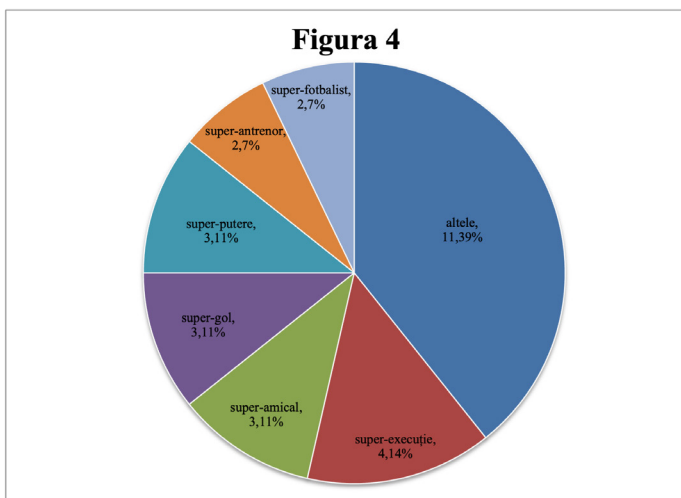
- 25 ocurențe, 89% – valoare substantivală;
- 3 ocurențe, 11% – valoare adjectivală.

29. *SuperOK* (în *Dicționar de interpretări gramaticale. Cuvinte mici, dificultăți mari*, 507).

Compusele scrise cu cratimă au un grad mediu de sudură (au unitate semantică mai redusă).

Cele mai multe apariții le înregistrează *super-execuție* (4/14 %), urmând: *super-amical*, *super-gol*, *super-putere* (3/11%), *super-antrenor*, *super-fotbalist* (2/7 %). Celelalte au o singură apariție (*super-agent*, *super-apariție*, de *super-clasă*, *super-Dan*, *super-interviu*, *super-mulțumit*, *super-mutare*, *super-pasă*, *super-talentat*, *super-tenismen*, *super-transfer* (**Figura 4**).

C. Contopire lexicală/Formă lexicalizată

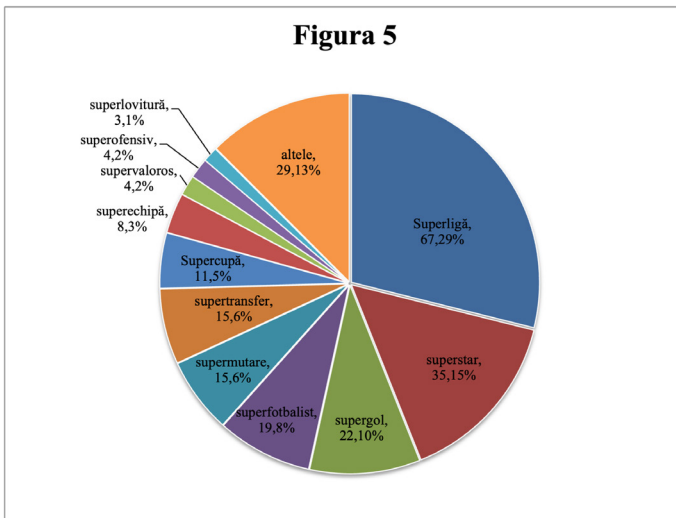
Regula actuală din limba română prevede scrierea într-un cuvânt, deci fără blanc(uri) între componente, a compuselor cu un grad mare sau avansat de sudură (au unitate formală, semantică și funcțională).

Compusele sudate formate cu *super-*, scrise conform normei, înregistrează **232** de ocurențe. **Criteriul frecvenței** din punct de vedere **morfologic** stabilește următoarea ierarhie a acestora (**Figura 5**):

1. Clasa substantivelor – 215 cuvinte:

- *Superligă/SuperLigă* (67 de ocurențe)
- *superstar* (35)
- *supergol* (22)
- *superfotbalist* (19)
- *supermutare*, *supertransfer* (15)
- *Supercupă/SuperCupă* (11)
- *superechipă* (8)
- *superlovitură* (3)
- *superclub*, *superjucător*, *supermașină*, *supermecii*, *supermodel*,

- superofertă, superputere (2)
 - alte 6 (1).
- 2. Clasa adjectivelor – 16 cuvinte:**
- superofensiv, supervaloros (4 ocurențe)
 - supertalentat (2)
 - alte 6, inclusiv locuțiunea adjectivală de superclasă (1).
- 3. Clasa adverbelor – 1 cuvânt:**
- superbine (1 ocurență).

Se observă că, din punct de vedere morfologic, cele mai multe creații cu *super-* sunt substantive (215), urmează clasa adjectivelor (16) și apoi cea a adverbelor (1).

Cele mai multe ocurențe le are substantivul propriu *Superligă/SuperLigă* (67), urmat în ierarhie de *superstar* (35) și de *supergol* (22).

* * *

Dacă privim în ansamblu categoriile enumerate (pct. **a**, **b**, **c**), indiferent de scriere (corectă sau incorectă), din punctul de vedere al **frecvenței**, forma lexicalizată apare de cele mai multe ori, așa cum este și firesc, în conformitate cu prevederile ortografice actuale.

Dacă luăm ca referință același criteriu, am putea grupa creațiile lexicale care conțin formantul *super-* în următoarele categorii:

a. creații lexicale cu frecvență mare: *Superligă/SuperLigă*, *superstar*, *supergol*, *superfotbalist*, *supermutare*, *supertransfer*, *Supercupă/SuperCupă*, *super ok*;

- b. creații lexicale ocazionale/conjuncturale: *super super pregătit, super super violentă, super super greu* (superlativ dublu marcat);
- c. creații lexicale insolite: *Super-Dan, super-Sorana*.

În funcție de **criteriul grafiei**, descoperim:

a. formații cu grafie unică: *supermodel, superstar, super-apariție, super-interviu, super sezon, super deștept* etc.;

b. formații cu dublă grafie: *superantrenor/super-antrenor, super-campionă/super campionă, superechipă/super echipă, superlovitură/super lovitură, supermașină/super mașină, supermeci/super meci, supermutare/super-mutare, superofertă/super ofertă, superprofesionist/super profesionist, superputere/super-putere, de superclasă/de super-clasă, superdefensiv/super defensiv, superfericit/super fericit, supermotivată/super motivată, superofensiv/super ofensiv, supertalentat/super-talentat, supervaloros/super valoros, superbine/super bine;*

c. formații cu triplă grafie: *superexecuție/super-execuție/super execuție, superfotbalist/ super-fotbalist/super fotbalist, supergol/super-gol/super gol, supertransfer/super-transfer/super transfer, supermulțumit/super-mulțumit/super mulțumit.*

Se constată deci inconsecvență în ceea ce privește scrierea: același compus este scris diferit, în două sau chiar în trei moduri³⁰. Atitudinea vorbitorului, perspectiva subiectivă individuală, contextul lingvistic și extralingvistic sunt factori care pot influența scrierea. Treptat, unele cuvinte/forme se vor impune, altele vor dispărea. Este în firescul dinamicii oricărei limbi să se întâmple așa.

În concluzie, analiza lingvistică demonstrează faptul că, din punct de vedere **ortografic**, se manifestă instabilitate, cele mai multe exemple excerptate fiind creații în care *super-* se leagă direct de baza lexicală. Compusele scrise cu cratimă sunt mai rare. **Semantic** vorbind, termenii identificați exprimă prioritar ideea de superlativ absolut, rolul particulei *super* fiind de intensificator. Din punct de vedere **morfolo-gic**, prima poziție, ca frecvență, este ocupată de clasa substantivelor. Din perspectivă **stilistică**, majoritatea termenilor se încadrează, evident, câmpului stilistic al sportului, fiind extrași din articole online de pe site-ul **www.sport.ro®**.

5. Concluzii

Inventarierea formelor de superlativ absolut construite cu *super-*, integrate sintactic-discursiv, scoate în evidență aspectul funcțional-pragmatic al limbajului jurnalistic actual, tendințele în ceea ce

30. Am trecut forma-tip (de dicționar).

privește lexicul sportiv. Am ales limbajul jurnalistic deoarece reflectă dinamica socială, politică, economică, sportivă etc., dar și pentru capacitatea sporită de a influența publicul larg, implicit „comportamentul lingvistic”³¹ al acestuia.

Întrucât limbajul publicistic se situează „între strategiile senzaționalului și tentația clișeului”³², una dintre tendințele actuale o constituie extinderea procedului de exprimare a superlativului absolut cu ajutorul formantului *super-*, deși dicționarele limbii române înregistrează puține astfel de cuvinte. Am optat pentru *super-* deoarece este prolific, reprezentând un instrument la îndemâna oricui dorește să se exprime la superlativ. Procedul compunerii cu elemente superlative nu este nou. Deși *super-* este definit ca element de compunere savantă, având caracter cult, specializat, în prezent poate fi catalogat ca formant stereotip, uzual. În articolele extrase de pe site-ul **www.sport.ro**[®] el apare, de regulă, cu sensuri uzuale.

În opinia noastră, datele acestui studiu sunt relevante: **381** de ocurențe ale particulei *super* în **220** de articole. Opțiunea pentru *super-* pare să fie la îndemâna jurnalistului contemporan, care nu mai caută diverse cuvinte cu conotații de superlativ, acest prefixoid substituind o gamă largă de astfel de cuvinte: adverbe (*foarte, extraordinar de..., extrem de..., peste măsură de... etc.*) sau adjective (*extraordinar, formidabil, spectaculos, magnific etc.*).

Conchizând, studiul de față face pasul de la analiza lingvistică tradițională la analiza corpusului și a prelucrării automate. Demersul științific se poate dezvolta fie prin lărgirea corpusului care să cuprindă formații lexicale cu *super-* (alte publicații), fie prin studierea ocurențelor altui prefixoid (*de pildă, mega-* sau *hiper/hyper-*) în același tip de limbaj (sportiv), fie printr-o analiză multimodală³³.

Acknowledgment: „This work was supported by a grant of the Romanian Ministry of Education and Research, CNCS/CCCDI - UEFISCDI, project number PN-III-P3-3.6-H2020-2020-0160, contract no. 55/2021.”

31. Ionescu, „Valori superlative ale prefixoidelor în limba română actuală – utilizări cu baze substantivale”, 153.

32. Rodica Zafiu, *Diversitate stilistică în româna actuală* (București: Editura Universității din București, 2001), 11.

33. Iulia Nica și Andreea Teletin, „Intensitatea în publicitatea audiovizuală românească. De la analiza lingvistică la analiza multimodală”, *Estudios Románicos*, vol. 30 (Universidad de Murcia, 2021): 135-161.

Bibliografie:

- Anthony, L. AntConc (Version 4.2.2) [Computer Software]. Tokyo, Japan: Waseda University, 2023.
<https://www.laurenceanthony.net/software>
- Bidu-Vrânceanu, Angela, Cristina Călărașu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaș, and Gabriela Pană Dindelegan. *Dicționar de științe ale limbii* [Dictionary of the Sciences of Language]. Bucharest: Nemira, 2005.
- Borș, Monica. "What's New, Scooby Doo? Observații asupra dinamicii lexicului și a structurii gramaticale românești în subtitrarea desenelor animate" ["What's New, Scooby Doo? Observations on the Dynamics of the Romanian Vocabulary and Grammatical Structure in the Subtitling of Cartoons"]. *Revista Transilvania*, nr. 11-12 (2021): 128-131.
- Decizia Nr. 220/24 februarie 2011 privind Codul de reglementare a conținutului audiovizual [Decision No. 220/February 24, 2011 regarding the Audiovisual Content Regulation Code].
<https://www.cna.ro/DECIZIE-Nr-220-din-24-februarie.html>. Accesat în 01.09.2023.
- Dicționar de interpretări gramaticale. Cuvinte mici, dificultăți mari [The Dictionary of Grammar Interpretations. Little words, Great difficulties]. Bucharest: Univers Enciclopedic Gold, 2020 [Super: 506-507].
- Dicționarul explicativ al limbii române [The Explanatory Dictionary of the Romanian Language - **DEX₁**]. Bucharest: Editura Academiei RSR, 1975.
- Dicționarul explicativ al limbii române, ediția a II-a [The Explanatory Dictionary of the Romanian Language - **DEX₂**]. Bucharest: Univers Enciclopedic, 1996.
- Dicționarul explicativ al limbii române, ediția a II-a revăzută și adăugită [The Explanatory Dictionary of the Romanian Language - **DEX₂**]. Bucharest: Univers Enciclopedic Gold, 2016.
- Dicționarul limbii române, ediția anastatică [The Dictionary of the Romanian Language - **DLR**]. Bucharest: Editura Academiei Române, 2010.
- Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române [The Orthographic, Orthoepic, and Morphological Dictionary of the Romanian Language - **DOOM₁**]. Bucharest: Editura Academiei RSR, 1982.
- Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române, ediția a II-a revăzută și adăugită [The Orthographic, Orthoepic, and Morphological Dictionary of the Romanian Language - **DOOM₂**]. Bucharest: Univers Enciclopedic, 2005.
- Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române, ediția a III-a revăzută și adăugită [The Orthographic, Orthoepic, and Morphological Dictionary of the Romanian Language - **DOOM₃**]. Bucharest: Univers Enciclopedic Gold, 2021.
- Gramatica limbii române, vol I-II [The Grammar of the Romanian Language - **GALR**]. Bucharest: Editura Academiei Române, 2005.
- Ionescu, Raluca. "Valori superlative ale prefixoidelor în limba română actuală – utilizări cu baze substantivale" ["Superlative Values of Prefixoids in the Current Romanian Language"]. In *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, vol.

- Il [Aspects of the Dynamics of the Current Romanian Language]. Edited by Gabriela Pană Dindelegan. Bucharest: Editura Universității din București (2003): 151-161.
- Jordan, Iorgu, and Vladimir Robu. *Limba română contemporană [Contemporary Romanian Language]*. Bucharest: Editura Didactică și Pedagogică, 1978.
- Irimia, Dumitru. *Gramatica limbii române [The Grammar of Romanian]*. Iași: Polirom, 1997.
- Nica, Iulia, and Andreea Teletin. "Intensitatea în publicitatea audiovizuală românească. De la analiza lingvistică la analiza multimodală" ["Intensity in Romanian Audiovisual Advertising. From Linguistic to Multimodal Analysis"]. In *Estudios Románicos*, no. 30, Universidad de Murcia (2021): 135-161.
- Rădulescu, Ion Heliade. *Gramatică românească (1828) [The Romanian Grammar]*. Ediție și studiu de Valeria Guțu Romalo. Bucharest: Editura Eminescu, 1980.
- Sporiș, Valerica. *Adjectivul în limba română. Studiu gramatical și semantic, ediția a II-a revizuită și adăugită [The Adjective in Romanian Language. Grammatical and Semantic Study]*. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2013.
- Sporiș, Valerica. "Creativitatea lexicală – un fenomen spectaculos în jurnalismul de televiziune și on-line din România" ["Lexical Creativity – A Spectacular Phenomenon in Current Romanian TV and Online Journalism"]. In *Caietele "Lucian Blaga" ["Lucian Blaga" Yearbook]*, no. 1-2 (XXI). Sibiu: Editura Universității „Lucian Blaga” (2020): 262-271.
- Stoichițoiu Ichim, Adriana. *Creativitate lexicală în româna actuală [Lexical Creativity in the Current Romanian Language]*. Bucharest: Editura Universității din București, 2006.
- Szathmary, Melitta. "The superlative and the super-superlative in the language of the Romanian youth". In *Analele Universității din Craiova. Seria Științe filologice. Lingvistică [Annals of the University of Craiova. Series Philology. Linguistics]*, nr. 1-2, Craiova: Universitaria (2011): 249-256.
- Zafiu, Rodica. *Diversitate stilistică în româna actuală [Stylistic Diversity in Contemporary Romanian]*. Bucharest: Editura Universității din București, 2001.